

Mødrehjælpen Tema

Analysenotat fra Mødrehjælpen 1/2019

BØRNEFATTIGDOM I DANMARK | ØKONOMI OG BOLIG

En undersøgelse af børnefattigdom i Danmark

Antallet af børn, der lever i fattigdom i Danmark, er steget markant de senere år. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd opgør således antallet til 64.500 børn – et rekordhøjt antal, der ikke ser ud til at falde.

Forskning viser, at børn, der lever i fattigdom, klarer sig dårligere i livet i forhold til uddannelse, arbejdsmarkedstilknytning og familieliv. Blot et enkelt år i fattigdom forringer barnets livschancer på længere sigt. Derfor er børnefattigdom både et menneskeligt og et samfundsøkonomisk problem.

Med denne undersøgelse ønsker Mødrehjælpen at tegne et billede af, hvordan familier med meget få penge lever. Vi har spurgt familierne om, hvordan de oplever deres økonomiske situation, og hvordan det påvirker deres og børnenes trivsel. Vi har også spurgt til familiernes oplevelse af deres muligheder på boligmarkedet. Familierne i undersøgelsen fortæller om væsentlige udfordringer med at sikre deres børns trivsel og lige muligheder i fællesskaber blandt venner og i skolen.

Undersøgelsen viser blandt andet, at

- 95 pct. af forældrene i undersøgelsen oplever, at deres familie er fattig.
- 68 pct. af forældrene oplever, at deres børns trivsel påvirkes negativt af familiens økonomiske situation.
- 76 pct. af forældrene oplever, at den økonomiske situation giver dem mindre overskud til deres børn.
- Hvert 3. barn har måttet undvære en børnefødselsdag.
- Hvert 4. barn har måttet blive hjemme fra skoleudflugt eller lejrskole.

Tal og citater er indsamlet via en spørgeskema- og interviewundersøgelse blandt Mødrehjælpens brugere. Alle respondenter har tidligere modtaget økonomisk støtte eller rådgivning om økonomi fra Mødrehjælpen. Læs mere om undersøgelsen sidst i notatet.

Om Mødrehjælpen

Mødrehjælpen støtter og styrker udsatte børnefamilier og gravide gennem professionel rådgivning og frivillige aktiviteter. Mødrehjælpen yder blandt andet økonomisk rådgivning – herunder om gæld og budgetlægning – samt økonomisk støtte. Samtidig arbejder vi politisk for at sikre bedre rammevilkår for børnefamilier og gravide.

I 2018 imødekom Mødrehjælpen 21.833 henvendelser fra mødre, fædre og gravide i hele Danmark.

Analysenotat

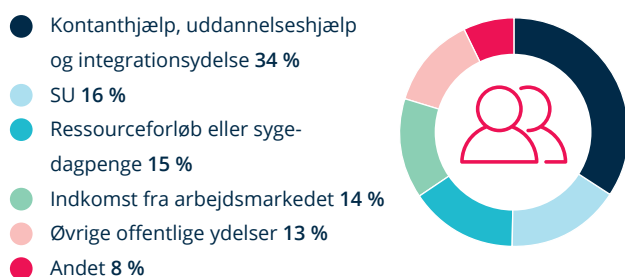
BØRNEFATTIGDOM I DANMARK | ØKONOMI OG BOLIG

Lavt rådighedsbeløb i familierne

Langt hovedparten af forældrene, der har besvaret denne undersøgelse, modtager offentlig forsørgelse. Blot 14 pct. har således en indkomst fra arbejdsmarkedet, mens de resterende 86 pct. fordeler sig på blandt andet kontanthjælp, sygedagpenge, SU og øvrige offentlige ydelser.

Den gennemsnitlige disponible indkomst i familierne er 14.462 kr. om måneden.

FAMILIERNES INDKOMSTKILDER

Ses der udelukkende på gruppen af enlige forældre, der udgør 85 pct. af respondenterne, er deres disponible indkomst i gennemsnit 13.626 kr. om måneden. Sammenholdt med landsgennemsnittet på godt 26.500 kr.¹ om måneden ligger den disponible indkomst for de

¹ Danmarks Statistik, 2019, INDKF111: Familiernes indkomst.

enlige forældre i undersøgelsen således ca. 50 pct. under landsgennemsnittet.

64.500 børn lever under Danmarks Statistiks fattigdomsgrænse², kendt som *relativ fattigdom*. For at være under grænsen skal en enlig forsørger med ét hjemmeboende barn have en disponibel indkomst under 13.017 kr. om måneden. Familierne i denne undersøgelse er således i gennemsnit tæt på denne grænse; nogle befinder sig over, og nogle befinder sig under.

De enlige forældre i undersøgelsen har et gennemsnitligt rådighedsbeløb på 3.338 kr. Beløbet skal dække familiens mad, tøj, transport, elektronik, fritid, ferier og øvrige ikke-faste udgifter. Til sammenligning har familierne, hvor forældrene er samboende, i gennemsnit et månedligt rådighedsbeløb efter faste udgifter på 4.252 kr.

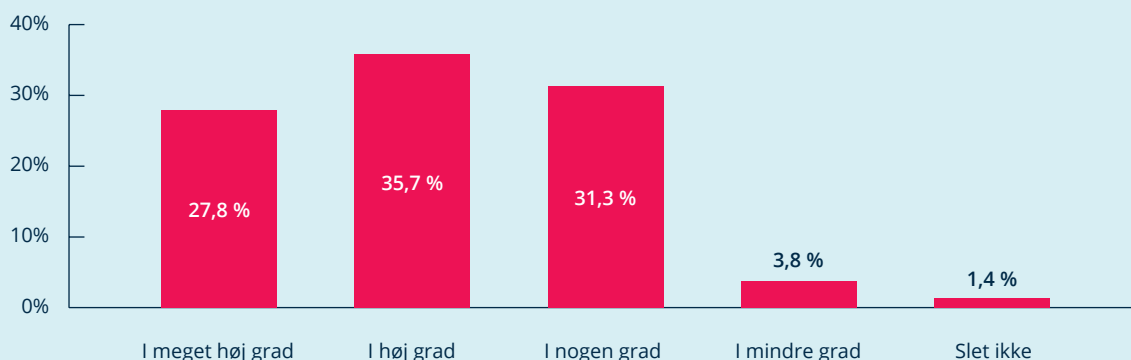
Hvis den enlige forsørger er ramt af kontanthjælpsloftet, er det månedlige rådighedsbeløb 2.442 kr. Da familierne i undersøgelsen typisk har to børn, svarer det til 814 kr. om måneden pr. person i husstanden.

I undersøgelsen har vi spurgt familierne, om de *oplever* sig fattige. 95 pct. af familierne svarer, at de i meget høj grad, i høj grad eller i nogen grad oplever sig fattige.

Interviewene med familierne viser, at oplevelsen af at være fattig ikke nødvendigvis hænger entydigt sammen

² Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2018.

I HVOR HØJ GRAD OPLEVER DU, AT DIN FAMILIE ER FATTIG? (N=715)

FOR ENLIGE FORSØRGERE RAMT AF KONTANTHJÆLPSLOFTET ER FAMILIENS SAMLEDE RÅDIGHEDSBELØB I GENNEMSNIT 2.442 KR. OM MÅNEDEN. HAR FORSØRGEREN TO BØRN, SVARER DET TIL 814 KR. PR. PERSON PR. MÅNED.

med familiernes reelle økonomiske situation. En enlig far forklarer således, at familien har indrettet sig efter det lave rådighedsbeløb: *"Jeg går ikke og føler mig fattig i det daglige. Vi kan bare ikke gøre så mange ting, Der er længere mellem de røde bøffer. Men vi klager ikke."* (enlig far, 41 år).

Dårlig økonomi påvirker børn og mindsker overskud

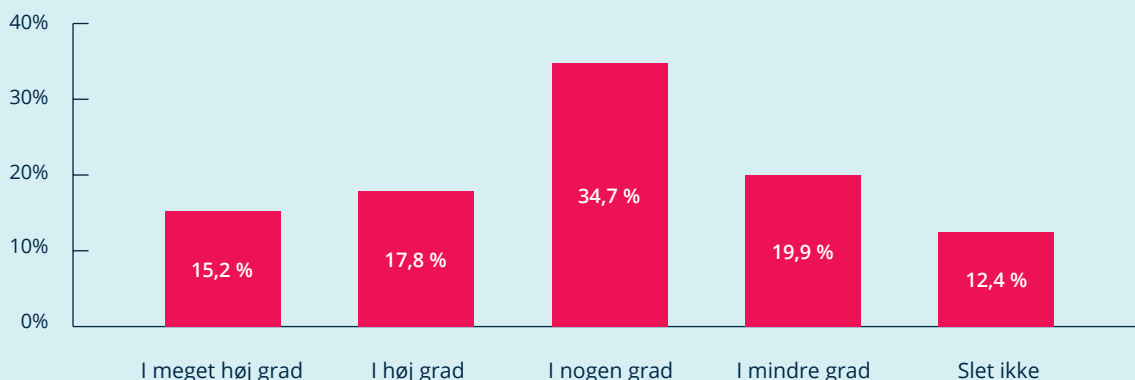
En stor gruppe forældre i undersøgelsen fortæller, at familiens lave rådighedsbeløb påvirker børnenes trivsel negativt. I interviewene fortæller mange forældre, at de gør hvad de kan for at friholde børnene fra at mærke den stramme økonomi og de begrænsninger, der følger med. Som en mor forklarer: *"Hver gang børnene spørger om noget, må jeg sige 'jamen, jeg har ikke nogen penge'. Og de bliver bare skuffede. Jeg kan se det på dem. De går glip af så meget."* (enlig mor, 35 år)

I undersøgelsen er familierne blevet bedt om at tage stilling til, hvorvidt barnets trivsel påvirkes af familiens økonomiske situation. En tredjedel af familierne angiver, at barnets trivsel påvirkes negativt i meget høj eller høj

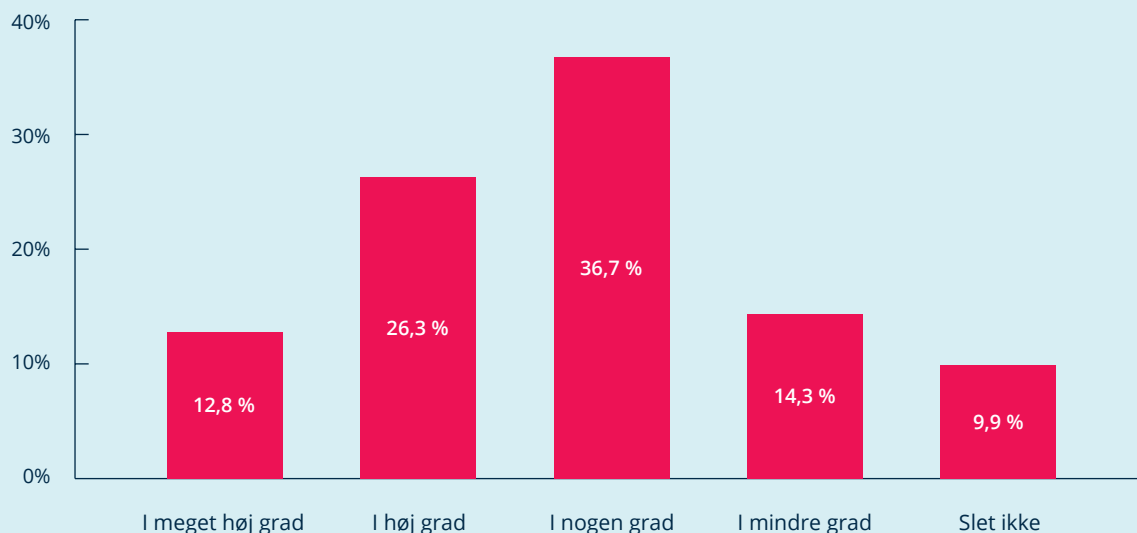
grad af den økonomiske situation, en anden tredjedel at det i nogen grad påvirker, mens den sidste tredjedel mener, at det kun i mindre grad eller slet ikke påvirker børnene.

Familierne fortæller, at børnenes trivsel både kan påvirkes negativt af forældrenes bekymringer samt af de konkrete afsavn, som fattigdommen medfører. En mor fortæller, hvordan familiens fattigdom påvirker hendes to børn: *"De [mærker] min bekymring over, om vi har mad nok [...]. De bliver påvirket af min stress over konstant at være i alarmberedskab for at få det hele til at hænge sammen. De påvirkes af, at de sjældent kan tage nogen med hjem og spise fordi, jeg ikke har nok mad eller penge til mad til andre. Jeg kan ikke betale til klassekasse eller trivselskasse til klasserne. De oplever slidte og ødelagte ting som sengetøj, lagner og senge, fordi der ikke er råd til at købe noget til boligen. Vi har ingen sofa i stuen. De har oplevet at måtte spørge deres kammerater om mad i skolen, fordi der nogle dage ikke var noget, de kunne få med i madpakken."* (enlig mor, 40 år)

I HVILKEN GRAD OPLEVER DU, AT DIT BARN/BØRNS TRIVSEL PÅVIRKES NEGATIVT AF JERES ØKONOMISKE SITUATION? (N=678)

I HVILKEN GRAD GØR DIN ØKONOMISKE SITUATION, AT DU HAR MINDRE OVERSKUD TIL DIT BARN? (N=665)

Familiens økonomiske situation kan også påvirke forældrenes overskud i hverdagen til børnene. Som citatet på forrige side illustrerer, kan økonomi stresse forældrene, der beskriver deres situation som en kamp for at få hverdagen til at hænge sammen.

Undersøgelsen viser således, at knap 76 pct. af forældrene i meget høj grad, høj grad eller nogen grad oplever at mangle overskud til deres børn som følge af deres økonomiske situation. Blot 10 pct. af forældrene

giver udtryk for, at økonomien slet ikke påvirker deres overskud som forælder.

I et af interviewene fortæller en far, hvad hans økonomi betyder for hans forældreskab. *"Jeg synes, jeg er en usædvanlig dårlig forælder. Men jeg synes på den anden side også, at jeg gør det bedste, jeg kan inden for de givne rammer. Rammerne er bare vanvittigt begrænsede."* (enlig far, 48 år)

”

Jeg synes, jeg er en usædvanlig dårlig forælder. Men jeg synes på den anden side også, at jeg gør det bedste, jeg kan inden for de givne rammer. Rammerne er bare vanvittigt begrænsede. / Enlig far, 48 år

Vanskeligt at finde bolig

Den største økonomiske post på budgettet for børnefamilier i Danmark er som regel boligen. I undersøgelsen fortæller mange familier, at netop det at finde og fastholde en bolig, der er til at overkomme økonomisk, er meget vanskeligt. 72 pct. af familierne angiver således, at de har haft problemer med at finde en bolig, der er til at betale.

Mange af familierne forklarer, at kontanthjælpsloftet, der trådte i kraft i 2016, gør det vanskeligt at finde en passende bolig. En mor forklarer: *"Kontanthjælpsloftet betød, at vi ikke havde råd til vores bolig længere, fordi jeg mistede så meget i boligsikring. Før boede vi tæt på skolen, men nu bor vi langt væk, og det er blevet svært med legeaftaler, og vi har nu udgift til bussen også."* (enlig mor, 34 år)

Nogle forældre fortæller, at de alligevel vælger at blive boende i en bolig, der er for dyr i forhold til deres indkomst af hensyn til børnenes trivsel. Det handler især om børnenes behov for at være tæt på deres netværk, at undgå, at børnene skal skifte skole, og at børnene

kan blive boende i nærheden af deres anden forælder, hvis forældrene er skilt. Disse forhold er med til at øge presset på familiernes rådighedsbeløb.

Det spiller også ind i forældrenes overvejelser, at en bolig, der ligger langt væk fra skole, fritidsaktiviteter og netværk medfører øgede udgifter til transport.

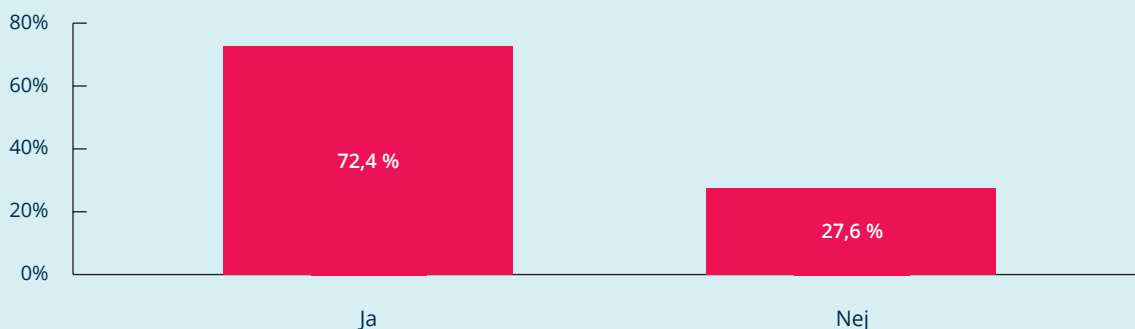
En enlig mor forklarer, hvorfor hun har valgt at blive boende i en bolig, der egentlig er alt for dyr: *"Min månedlige indtægt er 11.851 kr. Mine faste udgifter er 11.823 kr. Jeg lever derfor af børnepengene og børnebidrag. Der er ikke en billigere lejebolig her i byen. Med alt det, børnene har været igennem [Red: udsat for psykisk og fysisk vold], vil jeg ikke flytte dem herfra, hvor de er trygge."* (enlig mor, 45 år).

Trods de nævnte hensyn til børnene er mange familier alligevel nødsaget til at flytte. Således viser undersøgelsen, at 30 pct. af familierne er flyttet to eller flere gange inden for de seneste tre år.

30 PCT. AF FAMILIERNE ER FLYTTET TO GANGE ELLER FLERE INDEN FOR DE SENESTE TRE ÅR

HAR DU HAFT PROBLEMER MED AT FINDE EN BOLIG, DER ER TIL AT BETALE? (N=700)

Jeg boede i hus til leje, men udlejeren skyldte 1/2 mio. kr. i ejendomsskat, så huset kom på tvangsauktion, og jeg måtte flytte fra den ene dag til den anden. / Enlig mor, 36 år

En af de familier, som er flyttet to gange på grund af sårbar økonomi, fortæller: *"Da jeg røg på kontanthjælp, fik jeg besked af kommunen om, at vi skulle flytte fra vores lejelejlighed, som vi havde lejet i fem år, med det samme. Grundet kontanthjælpsloftet ville jeg ikke kunne betale huslejen. Jeg fik godt nok en billigere bolig, som kommunen accepterede, at vi lejede. Desværre hos en privat udlejer, der ikke overholdt aftaler, og huset var et sminket lig, og derfor flyttede vi."* (enlig mor, 48 år).

I interviewene med familierne tegner der sig et billede af, at familierne grundet høje boligudgifter risikerer at blive presset over i dårligt vedligeholdte, private lejemål med uigennemsigtige lejeaftaler og problemfyldte forhold til udlejerne, blandt andet i forhold til indskud og udbudringer af boligen.

En mor fortæller om familiens seneste bolig: *"Huset var ikke isoleret. Der var skimmel og meget dårligt indeklima samt alt for dyrt i varme, selv om vi altid frøs"* (enlig mor, 35 år).

En anden familie har oplevet at blive snydt af udlejeren og stå på gaden: *"Jeg boede i hus til leje, men udlejeren skyldte 1/2 mio. kr. i ejendomsskat, så huset kom på tvangsauktion, og jeg måtte flytte fra den ene dag til den anden. Vi måtte bo hos familie i fem måneder, inden kommunen var behjælpelig med en midlertidig bolig."* (enlig mor, 36 år).

Dårlig økonomi betyder markante afsavn

Familierne i undersøgelsen er blevet bedt om at angive, hvilke afsavn børnene oplever på grund af forældrenes

økonomi. Svarene viser, at der er mange ting, forældrene i disse familier ikke kan tilbyde børnene. Afsavnene har en mangeartet karakter; men undersøgelsen viser, at det ikke blot er weekendforhold og ekstra kulør på hverdagen, som børnene mangler. Det handler også om goder og aktiviteter, der for mange hører med til et almindelig børneliv.

- I 70 pct. af familierne har børnene ikke kunnet få en bærbar computer³
- I 61 pct. af familierne har børnene ikke kunnet få en mobiltelefon
- 61 pct. af børnene kan ikke gå til en regelmæssig fritidsaktivitet
- Hvert tredje barn har måttet undvære en børnefødselsdag
- Hvert fjerde barn har måttet blive hjemme fra skoleudflugt eller lejrskole
- Hvert fjerde barn har ikke kunnet deltage i skoleaktiviteter som fx fastelavn eller klassespisning.

3 Det fremgår ikke af undersøgelsen, hvorvidt barnet i forvejen har en bærbar computer eller mobiltelefon. Der kan derfor såvel være tale om en ny computer eller mobil til at erstatte en gammel model, såvel som familier hvor børnene slet ikke har computer eller mobiltelefon.

Tabellen herunder viser afsavnene, som børn i fattige familier har haft inden for det seneste år.

En af mødrene i undersøgelsen fortæller, at hendes økonomi betyder, at hendes to drenge på 6 og 9 år ikke kan gå til fritidsaktiviteter: *"For mig selv, der går det nok. Altså, jeg går ikke til frisøren, det har jeg ikke gjort i mange år, men så klipper vi det selv, det går nok. Men jeg mærker det hårdest, når jeg kan mærke, at børnene gerne vil noget eller kunne tænke sig noget, og man ikke kan. Det synes jeg ikke er sjovt."* (enlig mor, 36 år)

En anden mor fortæller, at den stramme økonomiske situation påvirker hendes børns fritidsliv og dermed også deres netværk. *"Min datter ville gerne gå til dans. Men det var fysisk umuligt for mig at få hende derud, og jeg havde heller ikke råd. Det, hun savner mest, er at have venner*

med herhjemme." Moren ville gerne kunne give sine børn flere oplevelser. *"Sådan noget med teaterture og nogle oplevelser, som bare er guld værd. Det kunne jeg godt tænke mig, for eksempel at tage toget til en endestation til en skov. Det er dyrt at tage offentlig transport, så det har jeg ikke råd til. Det ville bare give frihed til, at vi kunne opleve noget."* (enlig mor, 35 år)

Afsavnene kan også være af en anden karakter. Fx fortæller en far, at han kun har råd til koldt vand i boligen, hvilket betyder, at vandet må varmes i en gryde, når de skal tage bad. *"Normalt bliver huset opvarmet med el og gas, men jeg har ikke råd til gas og el samtidig, fordi der var en kæmpe regning, som jeg skulle betale. Den søgte jeg om at få hjælp til, men det kunne jeg ikke få. Så måtte jeg jo vælge, og el er vigtigere end gas."* (enlig far, 48 år).

TÆNK PÅ DET SENESTE ÅR. HVILKE AF NEDENSTÅENDE TING HAR DU IKKE KUNNET GIVE DIT BARN PÅ GRUND AF ØKONOMI (SÆT EVT. FLERE X'ER) (N=684)	Pct.
Ferierejser	84,9%
Mærketøj	75,4%
Biograffure, besøg på museer eller andre aktiviteter ud af huset	73,8%
Bærbar computer	70,3%
Sportstøj eller sportsudstyr	61,7%
Mobiltelefon	61,3%
Mulighed for at deltage i regelmæssig fritidsaktivitet f.eks. fodbold, svømning eller kor.	60,7%
Spillekonsol	58,2%
Computerspil	57,6%
Legetøj	38,5%
Skoletaske	35,5%
Børnefødselsdag	31,9%
Deltagelse i andre aktiviteter, som er i forbindelse med skole og institution, f.eks. fastelavn eller klassefællesspisning	26,0%
Deltagelse i skoleudflugt eller lejrskole	25,0%
Andet	10,7%
Ingen af de ovenstående / Ikke relevant	7,0%

Om undersøgelsen

Tal og citater er hentet fra Mødrehjælpens undersøgelse 'Børnefamiliers økonomi' fra marts 2019.

Undersøgelsen har bestået af en spørgeskemaundersøgelse samt en interviewundersøgelse blandt Mødrehjælpens brugere.

Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen er udsendt til 3.430 brugere, der er udvalgt ud fra følgende kriterier: 1) de har modtaget julehjælp i 2018 og/eller 2) de har indenfor de seneste tre år modtaget rådgivning vedr. økonomi, samt givet samtykke til, at Mødrehjælpen må kontakte dem.

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført anonymt over en periode på 14 dage og bestod af 37 spørgsmål om familiens økonomi, boligforhold, sociale netværk, børns sundhed og trivsel samt familiens mulighed for at få hjælp og vejledning. Respondenterne blev spurgt, om Mødrehjælpen måtte kontakte dem med henblik på et uddybende interview. 265 brugere har svaret positivt på denne forespørgsel.

Af de 3.430 brugere som spørgeskemaundersøgelsen er blevet sendt til, var der 58 brugere, hvis e-mail-adresse ikke længere var gyldig. Det formodes derfor, at 3.372 brugere har haft mulighed for at deltage i undersøgelsen. Der er kommet svar fra 818 brugere, som har svaret på minimum et spørgsmål. Det svarer til en deltagelsesprocent på 24,3.

Alle respondenter har hjemmeboende børn under 18 år. 94 pct. af respondenterne er kvinder, og 85 pct. bor alene uden en partner. Gennemsnitsalderen er 39 år.

Interviewundersøgelse

Der er gennemført semistrukturerede interview med 14 respondenter, hvor der er spurgt yderligere ind til brugernes oplevelse og afsavn i forhold til blandt andet bolig, sundhed og sociale fællesskaber.

Citater kan være redigeret af hensyn til læsbarhed og sammenhæng.

MødrehjælpenTema

BØRNEFATTIGDOM I DANMARK | ØKONOMI OG BOLIG

ANALYSENOTAT NR. 1/2019 / JUNI 2019

REDAKTØR JACOB HOLCH · JHO@MOEDREHJAELPEN.DK

ANALYSE NINA HART KAVANAGH, DITTE LUMBY / GRAFISK DESIGN PETER WALDORPH

MØDREHJÆLPEN ABEL CATHRINES GADE 13, 1654 KØBENHAVN V.

TELEFON 3345 8600 / MOEDREHJAELPEN.DK

